

УДК 343.3

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2022.3.63>**В. В. Міновський**

здобувач

Науково-дослідного інституту публічного права

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ ТА ПОВ'ЯЗАНИМ ІЗ КОРУПЦІЄЮ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

У статті досліджено методологічні основи дослідження діяльності Національної поліції України як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням. У результаті дослідження проблематики отримано наступні результати: 1. Очевидними є прогалини перш за все у методологічних підходах до дослідження НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням, яка як і будь-яка соціальна діяльність не позбавлена певних недоліків. 2. Під методологією дослідження НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням потрібно розуміти систему принципів, підходів і методів пізнання, використання яких забезпечить отримання достовірних результатів та виконання наукового завдання. 3. Визначено, що концептуальність наукового дослідження проблем діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням своєю неспростовністю забезпечать такі принципи пізнання соціальних явищ, правових та інших відносин, як об'єктивності, всебічності й повноти, історизму, комплексності, детермінізму, розвитку, єдності теоретичного та емпіричного, а також теорії та практики кримінології. 4. Виходячи зі складності та багатогранності предмету дослідження, вважаємо, що його методологічна основа має ґрунтуватися на комплексному підході (для забезпечення цілісного, всебічного та системного вивчення). 5. Базову основу дослідження НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням складають методи, які можуть бути визначені як сукупність прийомів, способів і засобів пізнання проблем внутрішньо-системної та позасистемної антикорупційної діяльності її органів та підрозділів щодо виявлення причин й умов корупції та їх усунення, виявлення осіб, які потенційно можуть вчиняти такі правопорушення й здійснення щодо них заходів індивідуального профілактичного впливу, а також виявлення осіб, які готуються чи вже вчинюють такі правопорушення і застосування до них заходів щодо недопущення та/або припинення протиправних дій. Об'єктивність результатів дослідження діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням можливо досягнути, використовуючи такі основні методи пізнання: 1) діалектичний; 2) формально-логічний; 3) системно-структурний метод; 4) порівняльно-правовий та компаративістський; 5) соціологічний методи (опитування); 6) статистичний.

Ключові слова: діалектика, комплексний підхід, метод, пізнання, принципи.

Постановка проблеми. Важливим завданням правничої науки є уточнення не лише її понятійно-категоріально апарату, але й тих теоретичних положень, що стосуються інструментарію пізнання об'єкта науки, тобто методології права [1, с. 52].

Адекватні результати будь-якого дослідження можуть бути отримані виключно за

умови вживання дослідником дієвої методології. Не є винятком і сучасні правові дослідження, актуальність яких істотно зростає на початку XXI століття. Своєчасність дослідження цієї теми вимірюється різнопланово. По-перше, тривалий час в рамках правничої науки проблематика методології правового дослідження явно недооцінювалося. По-друге, в останні десятиліття в Україні насправді поступово змінюється парадигма праворозуміння,

яка створює теоретичне та філософське підґрунтя для формування нової методології дослідження правових явищ. По-третє, предмет юриспруденції (правова реальність) зазнав істотних змін, що спричинило активний пошук нових методологічних інструментів пізнання [2, с. 54].

У сучасних уявленнях відбувається зміна ідеалів раціональності, й якщо класична наука виходила з того, що існує тільки одна досліджувана нею реальність і відповідно одна істина, що відповідає цій реальності, то сьогодні визнається існування безлічі реальностей, кожна з яких має свої критерії існування [3, с. 42].

Очевидними є прогалини перш за все у методологічних підходах до дослідження цієї проблематики, яка як і будь-яка соціальна діяльність не позбавлена певних недоліків.

Результативність проведеного наукового дослідження залежить від багатьох факторів об'єктивного та суб'єктивного характеру [4, с. 322], а результат дослідження проблем діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням залежить від вірного вибору методології пізнавального процесу.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми.

У вітчизняній юридичній науці проблеми методології або суміжні з нею досліджували такі вчені, як: О. О. Бандура, С. Д. Гусарев, І. М. Жаровська, М. С. Кельман, М. І. Козюбра, М. В. Костицький, Н. М. Кушнарченко, А. М. Кучук, С. І. Максимов, Г. Й. Мартинишин, Ю. М. Оброотов, В. М. Пекарчук, О. В. Петришин, І. А. Сердюк, О. Ф. Скакун, О. В. Скрипнюк, О. Д. Тихомиров В. М. Шейко та ін.

Водночас методологія наукового дослідження діяльності Національної поліції України як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням до цього часу не розглядалась.

Метою статті є з'ясувати методологію наукового дослідження діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням

Виклад основного матеріалу. Методологія становить собою складний фено-

мен, а саме: по-перше - вчення про те, як необхідно застосовувати методи у науковому дослідженні [5, с. 12]; по-друге - правила мислення при створенні теорії науки. Походить цей термін від давньогрецького «*μεθοδος*» - «правильний шлях», «шлях дослідження» [6], або «*Μεθοδολογία*», яка дослівно перекладається як «шлях услід за причиною» [5, с. 12].

Водночас, поняття методології в різних літературних джерелах з права пояснюється по-різному [7, с. 63], зокрема як: сукупність підходів, прийомів, засобів пізнання (Г. Й. Мартинишин) [5, с. 12]; систему певних теоретичних принципів, логічних прийомів, конкретних засобів дослідження предмета науки (О. Ф. Скакун) с. 13 [8]; вчення про структуру, логічну організацію, принципи, методи, засоби і форми діяльності дослідника в процесі пізнання ним державно-правових явищ (М. С. Кельман) [9, с. 34]; філософське вчення про систему соціально верифікованих (перевіраних) принципів, норм та методів науково-пізнавальної діяльності, зокрема про форми, структуру, та функції наукового пізнання (Р. Б. Шишка) [4, с. 322]; систему концептуальних підходів, загальнонаукових, групових і спеціальних методів та засобів дослідження їхніх предметів, а також знання про закономірності відповідної наукової діяльності (П. М. Рабінович) [10, с. 234]; керівну ідею, систему світоглядних принципів, що виявляють себе на всьому шляху дослідження права, а також обґрунтування такої ідеї (С. І. Максимов) [11, с. 24] та ін.

Незважаючи на критику вітчизняних вчених щодо спрощеного розуміння закордонними науковцями методології правничих наук (не розмежовується методологія та методи дослідження) [6, с. 139; 12, с. 56], зазначимо, що сьогодні зарубіжні вчені все більше схильються до підходу поняття методології у розумінні близькому до вітчизняних, зокрема як: спосіб виконання дослідницького проекту - те, на що спрямована діяльність дослідника, щоб розширити наші знання, перевірити свою гіпотезу на відповідність її дослідницькому питанню; система методів, застосованих до дослідження в певній галузі - Т. Герві (Tamara Hervey), Р. Краєр

(Rob Cryer), Б. Сохи-Буллей (Bal Sokhi-Bulley) [201, с. 234] та ін.

У сучасному вимірі інтерпретація методології змінилася від моністичних підходів до плюралістичних. По суті, першу спробу осмислити методологію права в більш широкому контексті - як вчення про методи не лише наукового пізнання правових явищ, а й методи практичного використання права - здійснив ще наприкінці 70-х років минулого століття відомий теоретик права Р. Лукіч [14]. У результаті тривалих наукових дискусій на сьогодні більшість вітчизняних вчених схилиються до думки, що методологію правничих наук потрібно розглядати у двох значеннях, зокрема, як: 1) систему методів пізнання; 2) вчення про систему методів пізнання [15, с. 20; 206, с. 19].

Так, В. М. Шейком та Н. М. Кушнарченко визначають дефініцію методології через призму функцій, що вона виконує, а саме: визначає способи здобуття наукових знань, які відображають динамічні процеси та явища; направляє, передбачає особливий шлях, на якому досягається певна науково-дослідницька мета; забезпечує всебічність отримання інформації щодо процесу чи явища, що вивчається; допомагає введенню нової інформації до фонду теорії науки; забезпечує уточнення, збагачення, систематизацію термінів і понять у науці; створює систему наукової інформації, яка базується на об'єктивних фактах, і логіко-аналітичному інструменті наукового пізнання [12, с. 56]

Полімерне розуміння методології пропонує також І. М. Жаровська, як складне, багатопланове утворення, яке охоплює проблеми структури юридичного наукового знання загалом і особливо його теорій, концепцій; тенденції виникнення, функціонування і зміни наукового знання, а також його класифікації, типології тощо; понятійний апарат методології та її наукову мову; структуру і склад методологічного підходу та інших наукових методів, що застосовуються в юридичній науці; формалізовані методики і процедури конкретних юридичних досліджень (І. М. Жаровська) [6, с. 138];

Отже, у сучасному вимірі (постмодерну) методологія правової науки становить

складний багатогранний феномен, який охоплює: 1) проблеми структури юридичного наукового знання загалом і особливо його теорій, концепцій; 2) тенденції виникнення, функціонування і зміни наукового знання, а також його класифікації, типології тощо; 3) понятійний апарат методології та її наукову мову; 4) структуру і склад методологічного підходу та інших наукових методів, що застосовуються в юридичній науці; 5) формалізовані методики і процедури конкретних юридичних досліджень.

Аналіз методологічних позицій щодо структури наукового знання, через яку вчені досліджували зазначену проблематику показує їх суттєву відмінність, а крім цього і фрагментарність її висвітлення з точки зору структури теорії кримінології.

За суб'єктивно-функціональним змістом у діяльності з протидії злочинності виділяють підструктури: на рівні суспільства в цілому – діяльність усієї системи суб'єктів протидії злочинності; на рівні певних груп населення – діяльність окремих суб'єктів протидії злочинності; на рівні окремих осіб – діяльність структурних підрозділів і служб або конкретних працівників [16, с. 386].

Серед усіх суб'єктів запобігання корупції тільки правоохоронні органи наділені повним арсеналом інструментів держави, застосування якого забезпечує найбільшу ефективність у стримуванні та мінімізації цього негативного явища. При цьому серед них особливу роль відіграють оперативні підрозділи (у Національній поліції України – це підрозділи кримінальної та спеціальної поліції), які уповноважені здійснювати ОРД та негласну роботу, що не входять до компетенції інших суб'єктів.

Водночас на сьогодні в теорії кримінології цьому питанню приділяється незначна увага. Тому, на наше переконання, найбільшу користь можливо отримати від нових знань при дослідженні проблематики НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням у тому випадку, якщо вона (проблематика) буде розглядатись: по-перше – з урахуванням статичних (наявних) змін правової реальності та з прогнозованою варіацією в динаміці; по-друге - через

структуру знань кримінології, які будуть викликати найменші антагоністичні розбіжності міждисциплінарного характеру з теоретичними проблемами кримінального права, кримінального процесу, криміналістики, оперативної-розшукової діяльності, і зможуть привести до комплексного синергетичного результату вирішення проблеми як у теоретичній, так і практичній площині; по-третє – з використанням сучасних наукових розробок філософії, соціології, політології, психології, державного управління, теорії держави і права, які становлять комплекс наукових знань інтегрального характеру, без яких вирішення цієї проблеми неможливо.

Саме такий підхід до структури наукового знання дозволить сформулювати стратегію антикорупційної діяльності НПУ, яка повинна виражатись у нормативно правових актах, спрямованих на своєчасне виявлення ризиків та фактів вчинення корупційних та пов'язаних із корупцією правопорушень, виявленню і усуненню причин та умов корупції, виявленню й викриттю в першу чергу корупційних правопорушень і осіб, що їх вчинюють, та притягненню винних осіб до кримінальної, адміністративної, дисциплінарної та/або цивільно-правової відповідальності.

Для розв'язання визначених у цій роботі дослідницьких завдань найбільш прийнятним вважаємо підхід до розуміння методології наукового пізнання правових явищ як системи принципів, підходів та методів дослідження, а також учення про цю систему, запропонований А. М. Кучуком [17, с. 123].

Враховуючи предмет нашого дослідження у межах цього підрозділу нами визначено найбільш оптимальну та ефективну в плані досягнення наукового результату систему підходів, принципів і методів пізнання проблем діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням.

У сучасній науковій літературі поряд із методами дослідження до пізнавального інструментарію залученні сучасні методологічні підходи, як структурний елемент методології права [17, с. 116]. Джерело їх походження вчені вбачають у так зва-

ній міждисциплінарній «методологічній» трансляції, тобто освоєнні нових елементів методів інших наук задля оновлення, вдосконалення власне методів юриспруденції [18, с. 23-24]. Підхід означає дослідницьку позицію, методологічну систему, яка визначається на початку дослідження з метою досягнення більшої інструментальної визначеності дослідника при вивченні предмета дослідження [19, с. 518].

Не менш важливу методологічну функцію в теорії кримінології виконують принципи наукового пізнання. Дійсно, принципи, закладені у методах і методологічних підходах, покликані забезпечити концептуальність наукового дослідження своєю неспростовністю [18, с. 25].

Відтак, поряд з такими складовими методології пізнання проблем діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням, як методи та методологічні підходи, принципи слід визнати її базовим системоутворюючим елементом.

Безперечно, центральне місце у науковій методології, у тому числі теорії кримінології, займають методи наукового пізнання.

Варто зауважити, що аналіз поглядів вчених з приводу структури методології юридичної науки, в тому числі наукових досліджень проблем кримінології, показав, що одні вчені вибудовують її на трьох рівнях: 1) філософському; 2) загальнонауковому; 3) спеціально-науковому (спеціально-галузевому), інші – на чотирьох: 1) методи, що безпосередньо впливають із філософського діалектичного методу як загального методу пізнання; 2) загальнонаукові методи; 3) методи інших наук, що використовуються однією наукою при пізнанні у своїх цілях об'єктів, які належать до предмета інших наук, але частково, у певному ракурсі, є предметом пізнання й цієї науки; 4) методи певної науки, які є результатом і частиною розвитку її власної теорії (теорій) [20, с. 99].

Не вдаючись у дискусію з цього питання, лише зауважимо, що більш виваженою, на нашу думку, є позиція академіка М.В. Костицького про те, що, визначаючи методологію конкретного наукового дослідження, не обов'язково зашорювати

себе виключно однією методологією, вона може виглядати як «мозаїка методів» [21, с. 18].

Вибір методології дослідження проблем використання діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням, насамперед, визначається домінуючою на сучасному етапі розвитку юридичної науки парадигмою соціологізму, що орієнтує на з'ясування залежності державно-правових, а також соціально-правових явищ і процесів від сучасного стану розвитку громадянського суспільства в цілому.

Світоглядний аспект ідеї політичного антикриміналізму полягає в утвердженні гуманістичної сутності політики, її зорієнтованості на вільну та відповідальну людину через забезпечення її кримінологічної безпеки. І в цьому виражається первинне орієнтуюче навантаження на вказану ідею, осмислення є шляхом до повноцінного розгортання людиноцентристської вектору інноваційних соціальних стратегій з урахуванням стану фундаментальних кримінальних загроз, криміналізму. В цьому сенсі ідея політичного антикриміналізму розглядається як ідеологія руху, кримінально-превентивна парадигма, втілювана на рівні державного управління та громадянській активності у сфері політичних взаємодій. Відтак, його практико-перетворювальний вимір розкривається через характеристику базових напрямів діяльності політичних акторів щодо методологічно синхронізованої реалізації їх кримінально-превентивного потенціалу [22, с. 483].

Концептуальність наукового дослідження проблем діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням своєю неспростовністю забезпечать такі принципи пізнання соціальних явищ, правових та інших відносин, як об'єктивності, всебічності й повноти, історизму, комплексності, детермінізму, розвитку, єдності теоретичного та емпіричного, а також теорії та практики кримінології.

Так, принцип об'єктивності вимагає дослідження питань діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням

у їх багатогранності, складності та суперечливості, враховуючи всі істинні фактичні дані, які відповідають об'єктивній дійсності, як позитивні, так і негативні, незалежно від їх суб'єктивного сприйняття та оцінки.

Згідно з принципом всебічності й повноти соціальні явища, правові та інші відносини, які виникають у діяльності НПУ під час запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням, мають досліджуватися не відокремлено, а в їх взаємозв'язку та взаємодії з іншими явищами (інститутами). Зокрема, з державно-правовими явищами, розвитком економіки, політики, ідеології, культури, науки, техніки, освіти та ін.

Принцип історизму надасть можливість дослідити проблеми використання діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням не лише з точки зору сучасності, а й враховуючи особливості здійснення такої діяльності правоохоронними органами в минулому, врахувати недоліки та прорахунки.

Керуючись принципом комплексності, наукове дослідження зазначеної проблеми проводитиметься не тільки з позиції кримінології, але й з позиції інших юридичних наук, таких як теорія держави і права, адміністративне право, адміністративна діяльність, кримінальне право, криміналістика, кримінальний процес, оперативно-розшукова діяльність, державне управління та ін.

Принцип детермінізму вимагає обов'язкового встановлення причинно-наслідкових зв'язків між рівнем корупції серед працівників органів і підрозділів НПУ та ефективністю антикорупційної діяльності останніх (у частині їхньої компетенції). Дотримання цього принципу є запорукою отримання нових наукових знань для удосконалення практики запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням органами та підрозділами Національної поліції, в першу чергу, для розробки інноваційних організаційних і нормативних засад їх діяльності.

Відповідно до принципу розвитку процес розробки теоретико-методологічних, організаційних і нормативних засад діяль-

ності органів та підрозділів Національної поліції щодо запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням розглядається у динаміці його змін під впливом сукупності внутрішніх і зовнішніх корупційних чинників.

Принцип єдності теоретичного та емпіричного забезпечить цілісність структури даного дослідження, а також практичну перевірку пізнавальних проблем.

Виключно важлива методологічна роль належить принципу єдності теорії та практики кримінології, адже процес наукового пізнання обумовлюється завданнями і потребами практики. Саме практика є джерелом нових знань про проблеми антикорупційної діяльності НПУ, критерієм їх істинності.

Слід наголосити, що важлива роль у процесі пізнання належить такому елементу методології, як методологічний підхід.

Виходячи зі складності та багатогранності предмету дослідження, вважаємо, що його методологічна основа має ґрунтуватися на комплексному підході (для забезпечення цілісного, всебічного та системного вивчення).

Комплексний підхід сформувався внаслідок того, що методологічні підходи не ізольовані один від одного і можуть мати взаємообумовлений (інтегративний) характер, породжувати похідні (синтезовані) підходи (до них належать комплексний підхід, а також структурно-функціональний, системно-структурний, системно-функціональний та ін.). Це пояснюється тим, що будь-яке соціальне явище багатогранне, тому важливим є дослідження його властивостей як цілого, його різноманітних складових, а також умов, що визначають таке явище. Комплексний підхід у юриспруденції забезпечує дослідження всіх умов і взаємозв'язків державного або правового явища, взаємодія (інтегрованість) яких обумовлює конкретний стан даного явища. Для вивчення правової реальності комплексний підхід має принципове методологічне значення, оскільки він дозволяє досліджувати, зокрема: відповідність і узгодженість динаміки (зміни) державно-правового явища з загальною перспективою розвитку суспільства; роль і місце даного явища в існуючій системі;

зв'язок даного явища з конкретною сферою громадського життя, видом соціальної діяльності, регіоном, певними територіально-економічними умовами, їх взаємозалежність та обумовленість; соціальну характеристику державно-правового явища, вплив на нього етнічного і національного чинників; політичний характер і політичну форму цього явища; особливості конкретно-історичних умов існування явища (сформовані норми, ціннісні орієнтації, думки, традиції і т.п.); структуру, рівень організації, ступінь усталеності, розвиненості суб'єктів, пов'язаних із даним явищем [23, с. 75-76].

Базову основу дослідження НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням складають методи.

Кожен науковий метод має відповідати таким критеріям: – ясність – загальнозрозумілість методу; – детермінованість – суворі послідовність використання методу; – націленість – підпорядкованість методу досягненню певної мети, розв'язанню певних конкретних завдань; – результативність – здатність методу забезпечувати досягнення певної мети; – надійність – здатність методу з великою ймовірністю забезпечувати отримання бажаного результату; – економічність – здатність методу добиватися певних результатів із найменшими витратами засобів і часу [24].

Отже, методи дослідження НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням можуть бути визначені як сукупність прийомів, способів і засобів пізнання проблем внутрішньо-системної та позасистемної антикорупційної діяльності її органів та підрозділів щодо виявлення причин й умов корупції та їх усунення, виявлення осіб, які потенційно можуть вчиняти такі правопорушення й здійснення щодо них заходів індивідуального профілактичного впливу, а також виявлення осіб, які готуються чи вже вчинюють такі правопорушення і застосування до них заходів щодо недопущення та/або припинення протиправних дій.

Об'єктивність результатів дослідження дослідження діяльності НПУ як суб'єкта

запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням можливо досягнути, використовуючи такі основні методи пізнання:

1. Діалектичний, що ґрунтується на гносеологічних можливостях законів та категорій діалектики [25]. Діалектичний метод, який визначається як пізнавальний метод, виступаючи вузловими пунктами «генетично» пов'язаних філософських систем, є аксіоматичними підвалинами будь-якого справді наукового світогляду та мають слугувати теоретичним фундаментом і понятійним каркасом методологічної свідомості сучасного дослідника, у тому числі й дослідника-правознавця [26, с. 16, 19].

Зокрема, закон переходу кількісних змін у якісні характеризує спосіб еволюції організаційно-правових і тактичних засад запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням органами та підрозділами НПУ; закон заперечення заперечень надає можливість спрогнозувати зміни у її правовому регулюванні, що відбуваються в результаті динаміки рівня корупції в країні та у системі органів і підрозділів Національної поліції, а також наявності чинників, які цьому сприяють. Визначальне значення для з'ясування НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням мають такі категорії діалектики, як «сутність» - антикорупційна діяльність органів та підрозділів НПУ, і «явище» - корупція та пов'язані із корупцією правопорушенням та ін.

Діалектичний метод дозволить визначити сутність та соціальну обумовленість антикорупційної діяльності правоохоронних органів, динаміку правоохоронних відносин, які виникають під час запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням органами та підрозділами НПУ, а також встановити роль НПУ у реалізації державної антикорупційної політики.

2) формально-логічний метод аналізу та синтезу, абстрагування дозволяють розкрити зміст понятійно-категоріального апарату Національної поліції як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням, визначити

компетенцію її органів та підрозділів через співставлення їх повноважень, визначених у різних нормативно-правових актах, сформулювати й обґрунтувати проміжні та загальні висновки, а також здійснити виявлення прогалин та запропонувати шляхи їх усунення тощо;

3) системно-структурний метод, використання якого обумовлено складністю об'єкта дослідження, – діяльності НПУ, яка до того ж розглядається як система органів та підрозділів, а також як суб'єкт в системі спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, а її запобіжна антикорупційна діяльність, що виражається у системі спеціально-кримінологічних заходів зі специфічною особливістю (можливістю здійснювати функцію оперативно-розшукової діяльності та досудове розслідування, вести адміністративні провадження, здійснювати службові розслідування, а також ініціювати здійснення названих іншими спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції відповідно до компетенції), є підсистемою кримінологічних заходів у сфері протидії корупції, - розкриває системні зв'язки, залежності, забезпечує більш повне і глибоке пізнання таких їх властивостей та якостей тощо;

4) порівняльно-правовий та компаративістський методи дозволять проаналізувати вітчизняне законодавство, яке регламентує антикорупційну діяльність НПУ, вивчити позитивний закордонний досвід правового регулювання антикорупційної діяльності правоохоронних органів зарубіжних країн, а також їх зіставити з метою обґрунтування висновків і пропозицій щодо доповнення чи уточнення вітчизняного законодавства;

5) соціологічний методи (опитування) забезпечить отримання необхідних емпіричних даних із зазначеної проблематики щодо практичного досвіду антикорупційної діяльності працівників поліції, а також узагальнити результати їх анкетування;

6) статистичний метод застосовуються аналізу статистичних даних щодо протидії корупції в системі органів та підрозділів Національної поліції, а також щодо їх позасистемної антикорупційної діяльності.

Висновки. У результаті дослідження проблематики отримано наступні результати:

1. Очевидними є прогалини перш за все у методологічних підходах до дослідження НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням, яка як і будь-яка соціальна діяльність не позбавлена певних недоліків.

2. Під методологією дослідження НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням потрібно розуміти систему принципів, підходів і методів пізнання, використання яких забезпечить отримання достовірних результатів та виконання наукового завдання.

3. Визначено, що концептуальність наукового дослідження проблем діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням своєю неспростовністю забезпечать такі принципи пізнання соціальних явищ, правових та інших відносин, як об'єктивності, всебічності й повноти, історизму, комплексності, детермінізму, розвитку, єдності теоретичного та емпіричного, а також теорії та практики кримінології.

4. Виходячи зі складності та багатогранності предмету дослідження, вважаємо, що його методологічна основа має ґрунтуватися на комплексному підході (для забезпечення цілісного, всебічного та системного вивчення).

5. Базову основу дослідження НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням складають методи, які можуть бути визначені як сукупність прийомів, способів і засобів пізнання проблем внутрішньо-системної та позасистемної антикорупційної діяльності її органів та підрозділів щодо виявлення причин й умов корупції та їх усунення, виявлення осіб, які потенційно можуть вчиняти такі правопорушення й здійснення щодо них заходів індивідуального профілактичного впливу, а також виявлення осіб, які готуються чи вже вчинюють такі правопорушення і застосування до них заходів щодо недопущення та/або припинення протиправних дій.

Об'єктивність результатів дослідження дослідження діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням мож-

ливо досягнути, використовуючи такі основні методи пізнання: 1) діалектичний; 2) формально-логічний; 3) системно-структурний метод; 4) порівняльно-правовий та компаративістський; 5) соціологічний методи (опитування); 6) статистичний.

Список використаних джерел:

1. Сердюк І. А. Інтерпретація поняття методологічний підхід у сучасній правничій науці. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 4. С. 52–58.
2. Копча В. В. Методологія дослідження правового явища: поняття, структура, інструментарій. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 1. С. 54–58.
3. Оборотов Ю. Н. Філософія права і методологія юриспруденції. *Проблеми філософії права*. 2003. Том 1. С. 41–43.
4. Шишка Р. Б. Організація наукових досліджень та підготовки магістерських і дисертаційних робіт : навч. посібник. Харків : Еспада, 2007. 368 с.
5. Мартинишин Г. Й. Логіко-філософські основи правозастосування : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.12 / Хмельницьк. ун-т управл. та права. Хмельницький, 2016. 200 с.
6. Жаровська І. М. Щодо проблем методології теорії держави і права. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2015. № 827. С. 138–141.
7. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Кондор, 2006. 206 с.
8. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : Підручник / Пер. з рос. С. О. Буракоєвський. Харків : Консум, 2001. 656 с.
9. Кельман М. С. Методологія сучасного правознавства: становлення та основні напрями розвитку. *Психологія і суспільство*. 2015. № 4. С. 33–46.
10. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права : навч. посібник. Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.
11. Філософія права : підручник для студ. юрид. вищ. навач. заклад. / О. Г. Дпнилян, О. П. дзьобан, С. І. Максимов та ін. / за ред. д-ра філос. наук, проф. О. Г. Даниляною Харків : Право, 2009. 208 с.
12. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької

- діяльності : підручник. 5-те вид. Київ : Знання, 2006. 307 с.
13. Hervey T., Cryer R., Sokhi-Bulley B. Legal Research Methodologies in European Union & International Law: Research Notes (Part 1). *Journal of Contemporary European Research*. 2007. Volume 3. Issue 2 P. 161-165. URL: <https://www.jcer.net/index.php/jcer/article/view/50/53> (дата звернення: 12.05.2024).
  14. Козюбра М. І. Методологія правознавства і методологія права: співвідношення понять та їх особливості. *Право України*. 2014. № 1. С. 22-32.
  15. Теорія держави : підручник / Ю. А. Ведерников та ін. 3-тє вид. перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ : Ліра ЛТД, 2017 480 с.
  16. Велика українська кримінологічна енциклопедія. У 2 т. Т. 2: М-Я / редкол.: В. В. Сокурєнко (голова), О. М. Бандурка (співголова) та ін. ; наук. ред. О. М. Литвинов. Харків : Факт, 2021. 870 с.
  17. Кучук А. М. Основи теорії правового поліцентризму : монографія. Дніпро : Дніпроп. Держ. ун-т внутр. справ.; Ліра ЛТД, 2017. 312 с.
  18. Скакун О. Ф. Методи, загальні (методологічні) підходи і принципи в юридичних дослідженнях. *Методологічні проблеми історико-правових досліджень* : матеріали ХХІІІ Міжнар. історико-правової конф., 24-26 верес. 2010 р. Київ; Сімферополь : Доля, 2011. С. 19-27.
  19. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.
  20. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3-х кн. Київ : Видавничий Дім "Ін Юре", 2007. Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. 424 с.
  21. Костицький М. В. Філософсько-правові питання методології юридичної науки. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2011. №3. С. 13-27.
  22. Орлов Ю. В. Політико-кримінологічна теорія протидії злочинності : монографія. Харків : Діса плюс, 2016. 656 с.
  23. Методологія та організація наукових досліджень : навч. метод. посіб. / уклад.: Гладкий С.О. 240 с. URL: http://pravo.puet.edu.ua/files/lic2016/mo_03.pdf (дата звернення: 02.09.2024).
  24. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. Навч. посіб. 2-ге вид. випр. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 141 с.
  25. Khrystov O. Methodology of research the problems of use the public by criminal police divisions during the counteraction the crime. *Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*. 2021. Special Issue № 1 (113). P. 221-225.
  26. Шевчук Р. Ще раз про діалектичний метод у правознавстві. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11. С. 216-219.

Minovskyi V. V. Methodology of scientific research of the activities of the National Police of Ukraine as a subject of preventing corruption and corruption-related offenses

The article examines the methodological foundations of the study of the activities of the National Police of Ukraine as a subject of prevention of corruption and corruption-related offenses. As a result of the study of the problem, the following results were obtained: 1. There are obvious gaps, first of all, in methodological approaches to the study of the NPU as a subject of prevention of corruption and corruption-related offenses, which, like any social activity, is not without certain shortcomings. 2. The methodology of the study of the NPU as a subject of prevention of corruption and corruption-related offenses should be understood as a system of principles, approaches and methods of cognition, the use of which will ensure obtaining reliable results and fulfilling the scientific task. 3. It has been determined that the conceptuality of scientific research into the problems of the NPU's activities as a subject of preventing corruption and corruption-related offenses will, by its irrefutability, ensure such principles of cognition of social phenomena, legal and other relations as objectivity, comprehensiveness and completeness, historicism, complexity, determinism, development, unity of the theoretical and empirical, as well as the theory and practice of criminology. 4. Based on the complexity and multifaceted nature of the subject of research, we believe that its methodological basis should be based on a comprehensive approach (to ensure a holistic, comprehensive and systematic study). 5. The basic basis of the study of the NPU as a subject of prevention of corruption and corruption-related offenses

is made up of methods that can be defined as a set of techniques, methods and means of understanding the problems of intra-system and extra-system anti-corruption activities of its bodies and divisions in terms of identifying the causes and conditions of corruption and their elimination, identifying persons who can potentially commit such offenses and implementing measures of individual preventive influence on them, as well as identifying persons who are preparing or already committing such offenses and applying measures to them to prevent and/or terminate illegal actions. The objectivity of the results of the study of the activities of the NPU as a subject of prevention of corruption and corruption-related offenses can be achieved by using the following basic methods of knowledge: 1) dialectical; 2) formal-logical; 3) systemic-structural method; 4) comparative-legal and comparativist; 5) sociological methods (surveys); 6) statistical.

Key words: *dialectics, comprehensive approach, method, cognition, principles.*